

УДК 327:392.35

В. Й. Лажнік - кандидат географічних наук,
доцент кафедри країнознавства і міжнародних
відносин Волинського національного
університету імені Лесі Українки;

О. І. Богородецька - студентка IV курсу
факультету міжнародних відносин Волинського
національного університету імені Лесі Українки

Історія зародження і становлення побратимського руху міст світу

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства і
міжнародних відносин ВНУ ім. Лесі Українки*

Досліджуються особливості зародження побратимського руху міст, основні аспекти історичного розвитку побратимської співпраці між містами країн світу. Аналізується діяльність головних організацій та інших різноманітних об'єднань міст, що допомагають органам місцевого самоврядування ефективніше брати участь у міжнародних та внутрішньодержавних зв'язках міст.

Ключові слова: побратимський рух, міста-побратими, дипломатія, співробітництво.

Лажник В. Й., Богородецька О. І. История зарождения и становления побратимского движения городов мира. Исследуются особенности зарождения побратимского движения городов, основные аспекты исторического развития побратимского сотрудничества между городами стран мира. Анализируется деятельность главных организаций и других разнообразных объединений городов, которые помогают органам местного самоуправления эффективнее принимать участие в международных и внутригосударственных связях городов.

Ключевые слова: побратимское движение, города-побратимы, дипломатия, сотрудничество.

Lazhnik V. I., Bohorodetska O. I. History of the Genesis and Development of the Twin-City Movement among the Cities of the World. The genesis of the twin-city movement among cities and its specific nature, main aspects of the historical development of the twin-city cooperation among cities of the world countries are examined here. Activities of major organizations and any various associations of cities which help the bodies of local self government to participate efficiently in the international and domestic intercourses of cities are analyzed in the article too.

Key words: twin-city movement, twinned cities, sister-cities, diplomacy, collaboration.

• © Лажнік П. И., Богородецька О.И., 2010

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній системі міжнародних відносин відбуваються значні трансформації в характері просторового розвитку, які, у свою чергу, вимагають переходу на якісно новий рівень політичного управління таким розвитком. При цьому ні в якому разі не можна відмовлятися від тих управлінських моделей, котрі були апробовані тисячоліттями. Насамперед ідеться про управління й розвиток міст, регулювання їхніх різноманітних зв'язків.

Місто завжди було і залишається носієм найпередовіших тенденцій економічного, соціального, культурного і політичного розвитку. Міжнародні зв'язки міст демонструють високий рівень активності суспільства в цілому. В нинішніх умовах увага спільноти все більше приділяється проблемам низових адміністративно-територіальних одиниць (містам, містечкам, селищам, селам), що здебільшого витісняє позиції держави як основного актора міжнародних відносин. Таким чином, виникає поняття народної дипломатії, що репрезентує інтереси окремих муніципальних утворень на світовій арені.

Однією з важливих форм дипломатії міст є встановлення довгострокових побратимських зв'язків між містами. Органи місцевого самоуправління укладають угоди про дружбу, співробітництво та тісні побратимські зв'язки. Зазвичай, підписанню такого роду документів передують наявність спільних історико-культурних особливостей розвитку, спільних проблем для вирішення, а також необхідність обміну досвідом у тих чи інших важливих для місцевого самоуправління аспектах. Побратимський рух міст - це порівняно новий процес, проте він бере початок ще з давніх часів. Ураховуючи те, що Україна обрала курс на євроінтеграцію, глибокий аналіз нових форм співробітництва є досить актуальним для нашої держави, що, у свою чергу, сприятиме інтенсивному розвитку процесів входження України до євроатлантичних структур. На прикладі становлення побратимського руху міст країн світу потрібно передусім зробити висновки про те, які основні проблеми стояли на шляху розвитку цього процесу та що найбільше сприяло поширенню побратимського руху у країнах світу. Це є особливо важливим для прикордонних міст України, які більше від інших інтегровані в різноманітні структури (євро регіони, спілки, транскордонні асоціації тощо) і беруть активну участь у прикордонному, транскордонному та міжрегіональному співробітництві, аби сформувати ефективну систему транскордонних, прикордонних, міжтериторіальних та міжрегіональних зв'язків.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Аналіз сучасних публікацій показує, що увага вчених до проблеми побратимського руху міст є незначною і мало висвітлюється у науковій та публіцистичній літературі. Проте впродовж останнього десятиліття, що супроводжується глобалізаційними процесами майже в усіх сферах життя, інтерес до вивчення побратимського руху міст зростає. Основна достовірна інформація стосовно розвитку побратимського руху міст міститься на офіційних сайтах місцевих органів самоуправління, а також на офіційних сайтах різноманітних організацій- як локальних, регіональних, так і міжнародних [1; 2; 4; 9; 12; 17; 18 та ін.]. Щодо теоретичних та історичних аспектів побратимського руху міст, то особливої уваги заслуговують праці російських учених і політиків, зокрема Б. В. Громова (президента Міжнародної асоціації "Поріднені міста") [5] стосовно міжнародного руху поріднених міст та народної дипломатії; О. І. Фарізова [16], де основний акцент робиться на важливості поріднених зв'язків міст як одного з факторів покращення інвестиційного клімату. Вагомим унеском у дослідження проблематики цього питання є роботи А. Є. Прокопенка [10; 11], в яких розглядається специфіка сучасного входження міст у міжнародні процеси, а також політичні можливості, механізми і напрями участі міст у міжнародному співробітництві. Ю. Саямов також провів аналіз діяльності різноманітних організацій, асоціацій, конференцій у сфері дипломатії міст та, зокрема, побратимського руху міст країн світу [13]. У роботах С. Усанкової з практичного боку розкрито потребу розвитку побратимського руху міст [15].

Варто відзначити також напрацювання українського історика В. П. Колесника [6], який ще в радянські часи почав займатися проблемами інтернаціональних зв'язків міст Радянського Союзу. Він вивчав особливості співпраці між містами СРСР та європейських соціалістичних країн. Окремі аспекти розвитку зв'язків міст-побратимів викладено в наших роботах, зокрема розглянуто теоретичні аспекти розвитку побратимських зв'язків як форми сучасного міжнародного співробітництва та сучасний стан партнерських відносин міста Луцька з містами-побратимами [3; 7].

Таким чином, основні дослідження побратимського руху міст здійснили науковці Росії, проте інтерес до вивчення цього процесу як однієї з важливих форм міжнародного співробітництва в Україні зростає.

Метою цієї роботи є вивчення історії зародження побратимського руху міст різних країн світу та основних процесів, що сприяли розвиткові цього руху.

У контексті проблематики цього питання потрібно вирішити такі **завдання**:

- 1) дослідити найдавніші форми зв'язків між містами та їх головні особливості;
- 2) вивчити основні особливості зародження та розвитку дипломатії міст;
- 3) з'ясувати передумови виникнення побратимського руху міст у різних країнах світу;
- 4) дослідити діяльність різноманітних об'єднань, що сприяють розвитку побратимських зв'язків між містами.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Зі вступом людства в останній чверті ХХ ст. у нову фазу економічного розвитку, всесвітній характер якого сприяв появі поняття глобалізації, помітно посилилися економічна могутність і політичне значення провідних міст, швидко зростає їхня роль у світовому господарстві й міжнародних відносинах [13, 129]. Міжнародні зв'язки міст демонструють зростаючий рівень активності громадянського суспільства. Як відомо, однією з важливих форм такого роду контактів є саме довгострокові по-братимські зв'язки між містами [10, 3].

У науковій і публіцистичній літературі трапляються два поняття, пов'язані з міжнародними зв'язками міст, - міста-побратими (поріднені міста) і міста-партнери. **Міста-побратими**, або **поріднені міста** - це два міські поселення у різних державах, між якими на основі підписаних угод встановлено постійні партнерські (побратимські) зв'язки. Залежно від змісту угода містить пункти про розвиток культурного, соціального, економічного, спортивного та іншого співробітництва. **Побратимські зв'язки** - це регулярні дружні відносини, оформлені угодами про побратимство, дружбу та співробітництво. Вони встановлюються для взаємного ознайомлення з життям, історією та культурою міст, задля досягнення кращого взаєморозуміння, укріплення співробітництва та дружби між народами різних країн, а також обміну досвідом у вирішенні різноманітних аналогічних проблем, котрі стоять перед міською владою та громадськими організаціями [7, 128]. Ці зв'язки є своєрідною народною дипломатією й ефективною формою міжтериторіального співробітництва.

Більш уживаним у літературі є термін "міста-партнери". **Міста-партнери** - це міські поселення, між якими укладено угоди про співробітництво (за конкретними проектами чи групами проектів) або підписано угоду про такі наміри. Міста-партнери пов'язані між собою менш стійкими і нерегулярними зв'язками, оскільки співробітництво має менші масштаби і може перериватися на певний час, коли спільні проекти припиняють діяти.

Формування дієвої мережі побратимських і партнерських зв'язків дає змогу усунути тимчасові бар'єри, що виникають на місцевому рівні, та сприяє розвитку інтеграційних процесів. Для побратимських зв'язків характерні свої ритми, піки активності й спаду, що зумовлює наявність часових зрізів [7, 128-129].

Ідеї побратимства та співробітництва між містами мають давні традиції. Про дипломатичні відносини міст відомо з часів становлення міських утворень як учасників

міжнародного спілкування. У документах давньосхідної дипломатії XV-XIV ст. до н. е., що дійшли до нашого часу, таких, як, наприклад, Телль-Амарнська переписка, уже є згадки про роль міст, а в Стародавній Греції класичного періоду (VIII-IV ст. до н. е.) міста-держави, або по-грецьки "поліси", стали характерним типом політичного утворення. У давньогрецькій дипломатії міст широко використовувалася така форма міжнародних зв'язків, як "проксенія" (гостинність). Проксен певного міста користувався в ньому, порівняно з іншими іноземцями, певними пільгами і привілеями у сферах торгівлі, податків, умов перебування, але, у свою чергу, брав на себе моральний обов'язок щодо міста, гостинністю якого він користувався, сприяти у всьому його інтересам і бути посередником між ним та владою свого міста. Через проксенів велися дипломатичні переговори, посли, що прибували з інших міст, зверталися насамперед до свого проксена [8]. Таким чином між містами встановлювалися дружні, на постійній основі зв'язки, що є прототипом сучасних побратимських зв'язків міст.

Загалом інститут проксенії відіграв значну роль у розвитку міжнародних зв'язків стародавніх міст, а також у формуванні системи міжнародних відносин загалом. У цьому контексті слід згадати про так звані "амфіктіоніГ - релігійні союзи, що являли собою давньогрецький політичний інститут міжнародного характеру, їх керівництво - "ієромнемони" - зобов'язане було стежити за дотриманням "Божого миру", і міжнародні посередники "пілагорн", міжнародні договори і військовополітичні союзи - "симахії", посли, посольства й система їх формування, призначення й функціонування утворили загалом разючу картину надзвичайно розвинених для того часу міжнародних відносин і дипломатії міст [13, 130]. Отже, можна стверджувати, що всі ці форми міжнародних зв'язків мали на меті встановлення плідної, тісної та взаємовигідної співпраці, що й об'єднує на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин таке поняття, як "побратимство міст".

Про появу дипломатії міст можна говорити лише стосовно того часу, коли особливу роль у дипломатії середньовічної Європи стали відігравати італійські міста. Відносини цих міст суттєво впливали на дипломатичну практику абсолютних монархій, що формувалися на території Європи. "Світовими містами" називали мегаполіси особливого культурно-релігійного значення - Вавилон, Рим, Афіни. В епоху Ренесансу потужні італійські міста Венеція і Мілан одними з перших стали направляти за кордон постійні дипломатичні місії і створювати організовану систему дипломатичної та тісної партнерської діяльності. Після Вестфальського миру (1648 р.) міста типу Венеції втрачають свою самостійність у зовнішній політиці, яка стає прерогативою держав [14]. Віденський конгрес (1815 р.) утвердив принципи державної централізації дипломатії, згідно з якими зовнішньополітичні питання належать насамперед до компетенції національних урядів та їхніх міністерств закордонних справ. Хоча ці принципи і зберегли свій базовий характер у наші дні, усе ж сьогодні у більшості випадків держава вже не є єдиним актором на міжнародній дипломатичній арені [13, 131].

Міжнародний рух міст-побратимів сучасного типу стихійно виник у роки Другої світової війни. У 1942 р., у період розпалу війни, німці бомбардували радянське місто Сталінград (нині Волгоград). На адресу жителів і захисників міста прийшла телеграма з англійського міста Ковентрі, яке теж постраждало від фашистських бомбардувань. Англійці висловили своє захоплення мужністю і стійкістю сталінградців під час оборони міста й запропонували встановити дружні відносини для розвитку співробітництва в інтересах миру та добробуту громадян. У результаті такої пропозиції була підписана угода про дружбу й співробітництво між містами [5], і таким чином вони стали порідненими. У 1944 р. канадське портове місто Ванкувер стало побратимом щойно звільненого чорноморського порту Одеса. Жителі Ванкувера направили в Одесу дуже потрібні матеріали й засоби для відбудови міста й запровадили "тиждень побратима", що став у обох містах доброю традицією [13, 139].

Після закінчення війни колишні противники підтримали ідею встановлення й розвитку міжнародних зв'язків між містами як засіб для досягнення взаємопорозуміння і запобігання

новим конфліктам. Лише через два роки після завершення воєнних дій між Великобританією і Німеччиною англійське місто Брістоль і німецький Ганновер стали побратимами. Брістоль направив у Ганновер продовольство й одяг, відбулася серія навчальних обмінів: на сьогодні кількість жителів обох міст, що взяли в них участь, сягає уже понад 25 тис. осіб. Такі цілі отримали широке визнання міжнародної спільноти, сприяли розвитку ініціативи міських громад у різних державах світу. Головною метою цього руху проголошувалося налагодження дружніх зв'язків між містами незалежно від різних суспільно-політичних систем. Так виник широкий рух поріднених міст, що суттєво вплинув на розвиток міжнародних зв'язків і сприяв формуванню дипломатії міст.

У другій половині ХХ ст. між містами різних країн світу почали інтенсивно встановлюватися побратимські зв'язки. Провідну роль у братанні міст на цьому етапі розвитку побратимського руху відіграло створення відповідних організацій, федерацій, асоціацій і т. п. 28 квітня 1957 р. з ініціативи колишніх учасників французького руху Опору на спеціальному засновницькому конгресі створено Всесвітню федерацію поріднених (об'єднаних) міст (УТО/ФМСУ). Метою цієї міжнародної неурядової організації є укріплення дружніх зв'язків між містами різних країн. До кінця ХХ ст. членами цієї федерації стало понад 3 500 міських населених пунктів різної величини з понад 160 країн світу [11, 59]. Штаб-квартира організації розміщена в м. Парижі. У 1963 р. ухвалено рішення відзначати кожен останній неділю квітня як Всесвітній день поріднених міст [4].

Щодо витоків побратимського руху міст України, то він бере початок у середині ХХ ст., коли Україна була у складі колишнього Радянського Союзу. У 1950-1960-х рр. розпочинається другий етап планового прикордонного співробітництва у межах розвитку й укріплення економічного та військово-політичного союзу між СРСР та країнами народної демократії. Підтримуючи процес подальшого поглиблення зв'язків, ураховуючи життєво важливу потребу ділових прикордонних контактів, а також спільне прагнення суспільних організацій та населення прикордоння до налагодження дружніх зв'язків, ЦК КПРС і радянський уряд у 1956 р. прийняли погоджене з братськими партіями й урядами європейських соціалістичних країн рішення про встановлення прикордонних дружніх зв'язків між областями СРСР і воєводствами, округами, областями Польської Народної Республіки, Чехо-Словацької Соціалістичної Республіки, Угорської Народної Республіки та Соціалістичної Республіки Румунії. Відповідні рішення прийняли також партійні органи прикордонних регіонів. Одночасно було виділено прикордонні контактні зони. Перші прикордонні контакти встановлено у серпні 1956 р. між Львівським і Волинським обласними комітетами Компартії України, з одного боку, і Люблінським воєводським комітетом ПОРП (Польща) - з другого, а також між окремими партійними комітетами цих областей і воєводств. У 1959 р. до сфери прикордонного обміну долучаються також міста й райони [6, 18]. Розширення і поглиблення зв'язків до рівня районів і міст створювало передумови для налагодження безпосередніх контактів між робітничими колективами підприємств однієї сфери, а також працівниками сільського господарства. Варто зазначити, що встановлювалися й культурні контакти між порідненими містами, зокрема підтримувалися постійні творчі зв'язки між професійними й художніми колективами, драматичними театрами, будинками культури, музичними школами і художніми студіями. Поріднення, побратимство було важливим компонентом у розвитку співробітництва й дружби між Радянським Союзом та європейськими соціалістичними країнами.

1960-ті роки, що характеризуються подальшим посиленням міждержавних контактів й удосконаленням їхніх форм, залученням до дружнього співробітництва широких народних мас, стали якісно новим етапом у розвитку побратимства міст Радянського Союзу з містами інших країн. Зокрема, 1964 р. в Радянському Союзі створили організацію, що управляла взаємодією поріднених міст, - Асоціацію у зв'язках із радянськими і зарубіжними містами. Через партнерство сотень міст Росії та інших республік Радянського Союзу із зарубіжними

містами втілювався у життя головний напрям зовнішньої політики СРСР - встановлення миру, взаєморозуміння і дружби між народами [5, 5]. У Всесвітню федерацію поріднених (об'єднаних) міст ця асоціація ввійшла як колективний член. Асоціація у зв'язках із радянськими та зарубіжними містами допомогла більше як трьомстам містам колишнього Радянського Союзу знайти "побратимів" у 71 країні світу. Після розпаду СРСР у грудні 1991 р. її функції перейшли до нової суспільної структури - Міжнародної асоціації "Поріднені міста" (МАПМ). Нині вона займається передусім містами держав-учасниць СНД, допомагаючи їм координувати зовнішні зв'язки в межах Співдружності [15]. Результатом проведених протягом 1992— 2002 рр. трьох зустрічей міст-побратим і в Росії і Білорусії стало залучення у двостороннє співробітництво 85 міст та регіонів обох країн. У 2001 р. в м. Києві на першій зустрічі міст України і Росії, участь у якій взяли керівники 73 муніципальних утворень, підписано 22 угоди для встановлення нових побратимських зв'язків [5]. На сучасному етапі розвитку цієї організації її членами є понад 300 муніципальних утворень Росії та інших країн-учасниць СНД. МАПМ проводить ділове співробітництво з національними об'єднаннями місцевих і регіональних органів самоуправління США, ФРН, Франції, Фінляндії, Великобританії, Австрії, Ізраїлю, Китаю, Республіки Корея, Болгарії та інших держав. Однією з функцій МАПМ є проведення регулярних двосторонніх зустрічей міст-партнерів (міст-побратимів) [16, 24].

Варто зазначити, що процес побратимства нині перебуває на якісно новому етапі розвитку, оскільки вже не можна стверджувати, що процес встановлення побратимських зв'язків відбувається за принципом "згори вниз", коли такі контакти є нав'язані вищими централізованими органами влади і аж ніяк не відображають бажання самих міст поріднюватися. Оскільки на таких зустрічах перебували керівники муніципальних утворень, то саме вони, виходячи із назрілих проблем, нестачі досвіду в розв'язанні певних ситуацій, пропонували іншим містам зі схожими проблемами поріднюватися задля ефективнішого вирішення усіх нагальних питань. Однією з важливих особливостей поріднення міст України та Росії є також спільне історичне минуле й, звісно, тісні родинні зв'язки та традиції. Отже, слід зазначити, що процес поріднення міст є важливим не тільки для успішного розвитку міст, а й для воз'єднання сімей, посилення контактів між різними етнічними спільнотами та відновлення культурних традицій народів.

Рух міст-побратимів є одним із головних чинників сталого та ефективного розвитку міст усіх країн світу. Увага спільноти до цього явища постійно зростає й проявляється у створенні та проведенні різноманітних нарад, конференцій, підписанні хартій та інших документів, передусім керівниками органів місцевого самоуправління міст. Ще п 1978 р. для координації й активізації діяльності місцевих громад розгорнуто програму ООН із населених пунктів - ООН-Хабітат. У межах цієї програми з 2002 р. при виконавчому директорі один раз у два роки проводиться консультативний Всесвітній форум міст. Зокрема, четверта сесія цього форуму відбулася у жовтні 2008 р. у китайському місті Нанкін. У травні 2004 р. в Парижі відбувся установчий конгрес, який завершив процес злиття двох міжнародних організацій, що об'єднували місцеві влади й дублювали одна одну - Міжнародний союз місцевих влад і Всесвітня федерація поріднених (об'єднаних) міст. До процесу об'єднання долучилася також асоціація великих міст "Метрополіє". Ці організації утворили Всесвітню організацію об'єднаних міст і місцевих влад (ВО ОММВ) - єдину нині у світі структуру, яка представляє інтереси місцевої влади перед світовим співтовариством. Штаб-квартира організації розміщена в м. Барселоні (Іспанія). Регіональні відділення ВО ОММВ є частинами її організаційної й операційної структур. Вони надають підтримку в досягненні цілей і виконанні завдань організації в певній географічній зоні (наприклад, Азіатсько-Тихоокеанській, Латиноамериканській, Євразійській, Африканській та ін.). На сучасному етапі членами ВО ОММВ є понад 5000 муніципалітетів зі 156 країн світу. У жовтні 2007 р. у м. Чеджу (Республіка Корея) відбувся Другий конгрес ВО ОММВ, де учасники

констатували, що міста відіграють усе більшу роль у вирішенні сучасних проблем розвитку суспільства. У роботі цього конгресу взяла участь і делегація Асоціації міст України та громад, яка продовжує співпрацю з національними асоціаціями і посольствами в багатьох країнах світу з налагодження та зміцнення партнерських зв'язків між містами. Третій конгрес ВО ОММВ має відбутися у 2010 р. у м. Сантьяго (Чилі).

Варто згадати також про одну з найбільш значущих у сфері міжмуніципального співробітництва організацій - Раду європейських муніципалітетів та регіонів. У 1951 р. у Женеві група європейських мерів заснувала Раду європейських муніципалітетів. Проте згодом вона стала приймати у свої ряди й регіони, після чого отримала назву Рада європейських муніципалітетів та регіонів (РЕМР). Першочерговим завданням цієї організації було діяти в інтересах об'єднаної Європи, спрямовуючи свої цілі здебільшого на вдосконалення системи місцевого та регіонального самоврядування і поширення процесів демократії [17]. Для досягнення цих цілей РЕМР прагнула формувати майбутнє Європи шляхом активізації місцевих та регіональних внесків, здійснення впливу на європейське право і політику, обміну досвідом на місцевому та регіональному рівнях, а також співпраці з партнерами в інших частинах світу. Діяльність РЕМР зосереджено в таких сферах, як регіональна політика, транспорт, навколишнє середовище. Комітети та робочі групи впливають на формування законодавства Європейського Союзу, аби переконатися, що інтереси й проблеми місцевих та регіональних влад ураховані на ранніх етапах законодавчого процесу. Загалом ця організація є досить потужним інструментом розвитку дружніх відносин та співпраці між містами країн-членів ЄС. У РЕМР створено унікальну побратимську мережу, яка об'єднує експертів національних асоціацій. Регулярно проводяться зустрічі, метою яких є обмін інформацією про різні аспекти побратимства: історії успіху, прогрес, основні заходи. Для отримання консультативної допомоги до мережі звертаються працівники директоратів Європейської комісії під час планування й впровадження побратимських програм. РЕМР намагається створювати адекватні фонди для підтримки програм побратимства. У цьому допомагають налагоджені зв'язки з відповідними європейськими інституціями, а саме Генеральним директоратом із питань освіти та культури Європейської комісії та Європейським парламентом. РЕМР організовує побратимські заходи (семінари, конференції, конгреси), друкує методичні матеріали та практичні посібники (наприклад "Побратимство в завтрашньому світі"). Рада європейських муніципалітетів і регіонів намагається відстежувати кількість побратимських зв'язків міст Європи. До побратимства залучені близько 34 000 громад, відповідно можна вважати, що сьогодні в Європі є близько восьми тисяч міст, які мають побратимські зв'язки [12].

РЕМР кожні чотири-п'ять років у співпраці з приймаючим містом проводить побратимський конгрес або конференцію, що мобілізує активістів побратимського руху (мерів, депутатів, працівників органів місцевого самоврядування) з усього континенту. Цей захід за участі кількох сотень людей традиційно є місцем зустрічі та обміну досвідом. Це також гарна можливість для представників інституцій ЄС інформувати про важливі події та дізнаватися про назрілі проблеми. Так, наприклад, на конференції в м. Родосі в 2007 р. РЕМР та Європейська комісія оголосили про започаткування нової програми фінансування "Європа для громадян". За останнє десятиліття конгреси проводилися в 1998 р. у м. Феррарі (Італія), в 2002 р. у м. Антверпені (Бельгія) та у 2007 р. у м. Родосі (Греція). Щороку Директорат освіти та культури Європейської комісії проводить церемонію нагородження "Золотими зірками". Нагорода вручається містам-побратимам, чиї проекти та заходи відмінної якості стали прикладами кращих практик та сприяли зміцненню європейського громадянства. Журі конкурсу складається з працівників інституцій ЄС та організацій, які беруть участь у програмі "Європа для громадян" (як, наприклад, РЕМР).

Відомо, що процес формування побратимського руху складний та багаторівневий. Історично сформованими компонентами побудови тісних побратимських зв'язків міст були і

досі залишаються різноманітні організаційні об'єднання. У кожній із країн світу ці утворення виконують головну функцію - допомагають містам на підставі домовленостей про побратимські зв'язки розвивати тісну та взаємовигідну співпрацю в різних сферах діяльності. Проте сама назва цих організацій є різною, зокрема, у Бельгії - це Союз міст і містечок Бельгії [18], у Данії - Національна асоціація місцевих влад Данії [9], у Вірменії - Асоціація громад Вірменії [1]. Щодо України, то головним об'єднанням міст є Асоціація міст України та громад, заснована в червні 1992 р. Ця організація відіграє дуже важливу роль у формуванні побратимського руху міст України. Фактично після проголошення незалежності України, активізуються інтеграційні процеси не тільки самої держави як нового актора міжнародних відносин, але і її міст. На міжрегіональній нараді керівників міських рад, що відбулася 1992 р. у м. Дніпропетровську, визначено основну мету діяльності Асоціації - підтримка курсу ринкових перетворень, розширення горизонтальних зв'язків між містами на ґрунті економічного співробітництва, захист законних прав та інтересів членів Асоціації в органах влади та управління, взаємодія з владними структурами і громадськими об'єднаннями в справі перетворення України на країну із соціально орієнтованою ринковою економікою. У січні 1995 р. на загальних зборах Асоціації прийнято новий статут, згідно з яким вона одержала статус всеукраїнської недержавної організації [2]. Передусім міста-побратими в межах Асоціації міст України та громад обмінюються досвідом утілення тих чи інших проектів і завдань задля покращення добробуту своїх міст. Сьогодні це потужна організація, що об'єднує сотні міст та містечок України і сприяє налагодженню дружніх контактів із містами інших країн світу. Українські міста мають побратимів у понад 60 країнах світу. Традиційними стали форуми партнерських міст і міст-побратимів України й Польщі, Росії, Білорусі, Угорщини і Словаччини. Найбільше побратимів українських великих, середніх і малих міст налічується у наших найближчих сусідів - Польщі й Росії. Лідерами серед міст України є Київ, Одеса, Харків, Львів, інші обласні центри.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз показує, що побратимський рух міст - це складний та багаторівневий процес, витоки якого сягають стародавніх часів. На кожному з історичних етапів розвитку суспільства міста поріднювалися різним чином, проте структурованого та стихійного характеру побратимський рух набув лише в середині ХХ ст. Головними чинниками, що спрямовували цей рух у потрібне русло, були й досі залишаються потужні міжнародні організації, які координують діяльність муніципальних органів влади у сфері міжнародного співробітництва. Сьогоднішня тенденція активного росту міжнародного руху поріднених міст є основним компонентом народної дипломатії, яка займає важливе місце в зовнішніх зв'язках більшості країн світу. Розвиток багатосторонніх тісних контактів допомагає населенню міст різноманітних країн світу ознайомитися з особливостями розвитку, культурою, традиціями та самобутністю міст інших держав, а також обмінятися досвідом у вирішенні тих чи інших нагальних проблем. Доки існують проблеми розвитку міст, їх партнерської та побратимської співпраці, доти й буде важливим та перспективним вивчення цієї сфери.

Література

1. Асоціація обшин Армении [Електронний ресурс]. - Режим доступа: http://www.caa.am/index_1.php?lang=ru
2. Асоціація міст України та громад [Електронний ресурс]. - Режим доступа : http://www.auc.org.ua/arn_u/?ln=ua
3. Богородецька О. І. Побратимські зв'язки як форма міжнародного співробітництва прикордонних територій / О. І. Богородецька, В. Й. Лажнік // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 15-16 жовт. 2009 р. / за ред. В. Й. Лажніка і С. В. Федонюка. - Луцьк : РВВ "Вежа" Волин, нац. ВН-ТН ім. Лесі Українки, 2009. - С 206-210.

4. Всесвітня федерація поріднених міст [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Громов Б. В. Международное движение породненных городов и народная дипломатия / Б. В. Громов // Породненные города. - 2007. - № 1. - С. 4-5 [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.twin-cities.ru/texts/300-Gromov.pdf>
6. Колесник В. П. Интернациональные связи трудящихся приграничных областей СССР и европейских социалистических стран / Колесник В. П. - Л.: Вища шк., 1984. - 174 с.
7. Лажнік В. И. Сучасний стан і географія партнерської співпраці міста Луцька з містами-побратимами / В.Й. Лажнік, О. І. Богородецька // Наук. вісн. Волин, нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. : Геогр. науки. -2009.-№8.-С 125-135.
8. Международные отношения Древней Греции [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.diphis.rU/content/view/69/#1>
9. Національна Асоціація місцевих влад Данії [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.kl.dk
10. Прокопенко А. Е. Политические аспекты участия городов в международном сотрудничестве : автореф. дис.... полит, наук / А. Е. Прокопенко - М., 2009. - 28 с.
11. Прокопенко А. Е. Международные связи городов / Андрей Прокопенко // Власть. - 2009. - № 4. - С.58-60.
12. Рада європейських муніципалітетів і регіонів [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.twinning.org/uk/page>
13. Саямов Ю. Дипломатия городов /Юрий Саямов // Междунар. жизнь. -2008. - № 8-9.-С. 129-145.
14. Священна Римська імперія [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
15. Усанкова С. Города-побратимы: для чего они нужны? [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-27140/>
16. Фаризов О. И. Породненные связи городов - один из факторов улучшения инвестиционного климата в Российской Федерации / О. И. Фаризов // Породненные города. - 2007. - № 1. - С. 24-26 [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.twin-cities.ru/texts/12-Farizov.pdf>
17. Council of European Municipalities and Regions [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.ccre.org/presentation_en.htm
18. Union des Villes et Communes beiges [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.uvcv-vbsg.be>

Адреса для листування:

43000, м. Луцьк, вул. Коцюбинського, 6.

E-mail: ukr711@mail.ru

Статтю подано до редколегії 12.04.2010 р.